

תקמ"ב דלבות פסח תעג

בעבור זה ונוי בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומטריד מונחים לפניו סג לפיקד צדך שיהוא נם המרו לפניו בשעת אמרות ההגדה ועוד שעז'ל עליו כג עז'ן מרור זה כי ותקנו שידה לפנוי חרופת בשעת אמרות ההגדה שהחרופת הוא זכר זי לטיט עינשטעבדו בו אבוחינו במצרים זכר לתפהו כתו שנחבי לך צדיך להיות על השולחן בשעה שטספער שעבוד מצרים ובוטען שבית המקדש קיים היה צדיך להביא נס את הפסק בשעת אמרות ההגדה כי מני התבשילין אי זכר לפסק החמים שייחיו על השולחן בשעת אמרות ההגדה כי מני התבשילין אי זכר לפסק וא זכר לחגינה ואחד מד מהתבשילין (נהנו שיהיה) בשר והשני סכ יכול להזות פד י"ז אפי' המוק שנחביבל בו הכהן וכבר נהגו ט מדרוזות הראשוניים שהכשר יהיה ט'ר'ם מפרק הנקרא זרוע זורע לזכר שנאלם הקב"ה בזורע נתניה והשני יהוה ביצת לפיט שהוא ט'ר'ם ביעא בלשון ארמי בלוי דבעא רחמנא לפרק ותנא בדרעא מרממא יוביל לעשותן ט'ר'ם צוף' סו בין צליין בין מבושלין מעיקר הדין :

כא נהנו שהבשר יהוה צלי על הנהלים זכר לפסק שתיה צלי אש ואת שהפסח היה נצלחה בשפטו לנתחלה מ'ט כיוון שא"א לצלות הבשר בשפטו שהפסח נצלחה בו שהפסח לא היה נצלחה אלא בשפטו של רימון וטוורה הוא אח"ר שפטו של רימון לפיכך צולין על נבי הנהלים שאף הפסח שנצלחה ע"ג הנהלים בשור והביצה שעשין בין צליות מה בין מכשלה סע ואוכליין אותה בתוך הטעזה כמו שנתבאר סמ' רמ"ו סט פ"ז ק"ה בס"ת תע"ז אבל הבשר אין נהגין לאכלו בלילה הזה אפי' במקום שנוהגין היתר באלילה וזה נראה כאוכל קדשים בחוץ לפיכך אם שכח לצלחן ע"פ מעי"ט לא יצלה ביו"ט משחשהacha א"כ דעתו לאבל עלה למתר ביום אבל אם דעתו להניחו ללילה הבא' אכזר לצלתו בלילה א' וכן יזהר בשצולה בלילה הבא' שיאכלם לאחר בזום ולא ניחם עד תלייה :

כב צדיך ליאחד עג שיהיה מעת בשר כיריך על העצם חורע שעצם בלבד בשר ע"ג ר"ז אינו נקרא תבשיל :

כג אם חל פסח במ"ש אף שלא היה חנינה נאכלת בלילה זה ולפי שא"א לשחטי ולהקירה בשבת ונס א"א לזרקיה בע"ש ענ' שהרין אינה נאכלת אלא לשני ימים וליליה אחד שבין הב' ימים ע"פ'כ עד צדיך להביא א' תבשיל' אחד זבר י"כ' פ' לפסח וא' זכר לחגינה דביוין שאין מסבירין אלא לזכר בעלמא אין לחוש אם לא היה חנינה נאכלת בלילה זה ואדרבה המדדק בזזה נראה שעשוואה אותן כטין גו' ש"ר' ט' קדושים ממש :

כד כל דברים אלו דחוינו המצוות והמרור והחרופת וב' התבשילין א"צ להביא אלא לפני עס מי שאומר הדוגה דחוינו לפני בעה'ב אבל בני הבית שhnן עס' י"ג פ' גו' גו' יוצאי בשטיעעה סבעה'ב (סגן נכו נטומ מוטס נרכז עס קדרת מלך כמו פ'ט' בס' ח') א"צ שייחיו דברים אלו לפניהם לא בשעת שטיעת ההגדה ולא בשעת הסעודה שבעה'ב ייחלק מצה ומטריד וחרופת לכל אחד ואחד שאף שב"ט צדיך לבוצע על להם תשנה ט'מ כיוון שהם יוצאי בברכת המוציא של בעה'ב הם יוצאות נ'ב' כלחט משנה של בעה'ב :

כה נהנו עז להביא כל דברים אלו לפני בעה'ב מיד אחר קידוש קודם אכילת ט' פ'ז' ט' הרוקות (כמי טיסיך קידושים פ'מו נכתלה סכונה וט'יו ה'ג'ת מלך וכמ'ר עז' ט' רע'ג') ולאחר שאכלו מהרוקות יכול לטול מועל השולחן את מה שנשתאר ט' פ'ג'

כז כשטביא לפניו הירקות עם כל דברים אלו טוב שטודם לפניו בקורה בענין שלא יצטרך לעבור על המצוות דחוינו שהירקות יהיו סטבים לו יותר מן המצא והמצאה מן המרו וחרופת והטרור והחרופת מן ב' התבשילין יש עז' ט' שאין מקפידן על החופות וב' התבשילין אם יהוו טבומים אליו דביוין ט' פ'ג'

(3)

ויהיו מצות של מצוה ראוי לעשותן דקוטן כמו שנהגו⁵¹, וכן המשנה קורא אותן פרפרת הפט⁵². ואם רוצה לחת מלח משום נתינה טעם נותן ואין חושש, וכן בכל לחם מצה של פסח מותר לחת מלח כמנהג. וכן מוכחה בכמה ראיות. ומורי הרב הלוי ז"ל היה מחמיר יותר מכל אדם בחמץ בפסח, ואעפ"כ היה נותן מלח בפת של פסת, אלא במצה של מצוה בלבד כדי שתהא לחם עוני⁵³.

נהגו העולים כי לאחר שאכלו מן הכרפס גוטליין מצה א' ומתקין אותה ומניחים אותה הפרוסה הא' תחת המפה לכזאת מצה שבאחרונה, ואומרים שהוא זכר למשארותן צרורות בשמלותם⁵⁴, והפרוסה האחורה מניחין אותה בקערה עם האחרות. ובגמ' אין זכר לדבר זה. ולא ידעתו למה פורטין אותה עכשו. ורבותי שיתיו אמרו לי מפני שהוא רוצה לומר הוא לחמא ענייא⁵⁵, ודרכו של עני בפרוסה כדאיתא בגמרא⁵⁶. ואני אמרתי לפניהם שהז' לפ"י מה שאנו מברכין ברכבת המצאה לאחר כוס ב' על שלימה ופרוסה בהרآ כדאי' בגמ' בפ' ג' שאכלו⁵⁷. והחטם מוכחה בהדייא שאלו היה לפניו בשעת ברכה שלימות, אין לו לפרסה כלל כי שלימה מן המובהך, אלא שאמ' הביאו לפניו פתיתין ושלמין, אעפ"י שהשאר הימים אילא מ"ד דlbrace על השלמים, אמרו דהכל מודים בפסח דlbrace על הפתיתין משום לחם עוני. וכן כתוב ר' האי גאון ז"ל⁵⁸. וכיוצא ידי שתיהם אנו פורטין אותה עכשו כדי שכשיגיע זמן הברכה ויתנו הקערה לפניו, נמצא אותה פרוסה ונברך עליה לקיים מצות לחם עוני⁵⁹. ויטב הדבר מאד בעניינו מורי הרב הלוי ז"ל.

אח"כ היה ראוי לאדם שישילקו את השלחן כדי שייראו התינוקות ויישלו. וכך היו זהגים בימי האמוראים⁶⁰ לפי שהיו אוכלים על שלוחנות קטנים, כל א' וא' שלחן שלו. אבל עכשו שאוכלים על שלחן גדול והוא טורה גדול לסלקו ולהחזירו, אנו עושים את הקערה שלחן בפני עצמו שבו חבילות של מצות שמתה המצאה והמרור והירקות והחרוסת ושני חבשליין, אנו מסלקין אותה מן השלחן במקום השלחן⁶¹. וצריך לסלקו לגמרי מן השלחן כאו שאמרנו. ומנהג רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל כי כשהיו התינוקות בבית, אחר שעשה סדר זה ומסלקין את הקערה, היה אומר לשמש הב ונבריך כי הרבה אכלנו כדי שייראו

51. כ"ה בר"ח בר"ן בשם רmb"ן, מכתם, מאירי, מהר"ם חלאות. אבל רשב"ם שם בתוד"ה עד ובב"י תעג בשם איש רשב"א שהמරור קרי פרפרת הפט.

52. עיי' חי' רבינו לו, ב דה ת"ר.

53. וכ"ה באלה מועד שם ד"ה נ"א ועי' חי' רבינו לט. ב ד"ה ותיקא שכ' במדינותינו נהגו להחמיר. והמחמיר תע"ב. [ומכאן נראה שכטב הגדודה קודם לחמי]. וברשב"א בשות' ח"א סי' תהה, רבד מתיר בכל מצה ומחמיר בשמורה. וברודב"ז ח"ג אלף י' כי לאוטר מלח כדי שלא יטעם טעם מלבד טעם מצה.

54. שמות יב, לד. וכ"ה ברוקח רפג, בבעל העיטור, שבה"ל שם, רוקח שם וטור מעוג. ובאו"ח שם וכלבבו הביאם ב"י סי' תעג הוסיף טעמים להטמנה, שייראו התינוקות ויישלו מפני מה מטמינים המצאה ועדין לא אכלנו. עוד, שלא יאכלו בשוגג תוך הסעודה ולא תשאר מצה לאפיקומן. ובמאיר קטו, ב חוסיק, שמתוך כך נותנים לב יותר לאכול כoit מצה לאחרונה.

55. שם קטו, ב. וכ"ה ברוקח שם, בעטור שם, או"ח שם, לבנו, הביאם ב"ב' שם. ובש"ע הרבה שם הטעים הדברים. שהרי לחם עוני הוא שעוניין עליו דברים הרבה, וצריך שענין הדברים תהיה על המצאה שיצא בה, והיא הפרוסה.

56. שם קטו, ב.

57. ברכות לט. ב. פרק כיצד מברכין.

58. כ"ה במאה שערם עמ' קג, רmb"ן ברכות שם בשמו ובמיוחס לרביינו והסכימו לו, ראה' ברכות שם בשם ר"ח, ריצ'ג ה' פסחים. ר"ן ומארוי, מ"מ שם. ועיי' ש בראשו שיטה אחרת ש תמיד צריך לעשות כן ולבעזע. וזהואה בראשוי הנל.

59. שם קטו, ב.

60. כ"ה רא"ש שם סי' קט. מרדי Ci ס' פסת, מאירי, מהר"ם חלאות, ר"ן, הגמ"י שם פ"ז אותן א' ר' מנוח שם פ"ז ה"ב. ובתוס' קטו, ב ד"ה למה שישילקו הקערה לצר אחד.

התינוקות וישאלו. ונ"ל שם היה מושיט ידו ליטול מן הלוחם, נוטlein אותה מידו ואומרים לו הרבה אכלת⁶¹. וזהו שאמרו בגמ' בפ' ערבי פסחים⁶² חוטפי מצה בלילי פסח כדי שיראו התינוקות וישאלו. ופירושים רבים נאמרו בו⁶³, וזהו הנכון כמ"ש.
ואז מוזגן כוס שני ואומר הא לחמא עניא⁶⁴. והганונים כתבו שmorphים כוס שני קודם שאלתם מה נשתנה, אלא שלא נהנו כן⁶⁵.

⁶² תורה תרבות ותרבות
וחייב אדם לספר בלילה הזה לנשים⁶⁶ ולתינוקות⁶⁷ ולכל בני החבורה⁶⁸ בעניין יציאת מצרים⁶⁹. ואם איינו יודע, אומר מה נשתנה וסדר הגדה. ושמעתוי כי הראב"ד זל היה גוהג לדריש פסוק אחד מעניין יצ"מ קדם שיפתח מה נשתנה⁷⁰. וחיביך אדם לומר מה הגדה בגעימה וביקול רם בכל בחו"ז. וכשמשים את הגדה עד לمعיננו מים נוטlein כל א' ואחד כoso ביד ואור' בעניות ברכת אשר גאננו עד גאל ישראל⁷². והганונים זל' ואומרים שמברך עליו בפה"ג⁷³. ואעפ"י שכבר בירך על כוס ראשון והיה דעתו לשותות, כיון דמצווה באפי נפשה הוא, הו כי אילו הוא עבשו ראשונן לעצמו. אבל אין כן הלכה מחוררת. ואלו היה כן היה ראוי לומר בפה"ג קדם ברכות אשר גאננו, שככל מקום דהו ברכות בפה"ג אי הוא, הו ברישא⁷⁴ חוץ מברכת המזון. הלכך אין ואומרים בפה"ג אלא על כוס ראשון של קדוש ועל כוס של בהמי'zel אבל לא על כוס שני⁷⁵. ולא על כוס רביעי. וכן לא על כוס חמישי אם שותהו. וכן מנוג רבותי. וכן עיקר.

61. כתיעז פ' רשב"ט ו/or' קטו, ב עפ"י הוספהא, שנוטlein המאכל, לפי שmbia את השנית.
שם קט. ב.

62. עיי הערכה 61. וברמב"ם שם פ"ז ה"ב, מכתם, מאירי שהוטפין מצה מיד זה ליד זה להתמהית התינוקות. וככ"ז בר' מנות שם. וברש"י, רשב"ט בפי' א, הגמ"י שם אותן א' שמגביהין הקערת.
ובפי' ב' ברשי' ורשב"ט, ראב"ד בהשגו' שם שאוכליין מהר שלא ישנו התינוקות. ועי' ביאור השיטה בשעה"צ ט"י חуб. ב.

63. כת"ה באור"ח שם א' ובשבת"ל ס"י ריח, וכן הכריע רבנו בהגדש"פ.
שם בטוש"ע תעג.

64. כת"ה בחינוך מצה כא, [ובטוש"ע תעב, יד על כלל המצוות שבليلת]. ועי' ברכ"י תעג, פ"ו שהוא מפני שאף הן היו באותו הנם. ועיי"ש א' דאוריתא או דרבנן, ולדעת רבינו שבלא הגדה מקרי רצופין, הרוי גם מדין ד' כוסות יש לחיבן, עיי' חי"א כלל קל דין יב. ועי' מנ"ח שם בדעת הרמב"ם שחולק.

65. כתוב והגדת לבנך.

66. קטה, א' ואפי' ב' חכמים כו' ובחגדה ואפי' כלנו חכמים כו'.

67. כהגדה חובה עליינו כו' וכל המרכבה לספר ביצ"מ כו' וברמב"ם שם פ"ז ה"א וחינוך מצה כא.
68. עיי' רמב"ם שם פ"ז ה"א, וכל המאריך ומוסיף בדרש פרשה זו ה"ז משובת. ובאו"ש שם שהוא מדין לחם עוני כו' שמדובר בדברים הרבה. וביאור הגרא' להgesch'פ של המרבת לספר כו'
הוא להוסיף מה שיזדע מחייבתו וביגנותו. ובchinוך מצה י' כת"ה ביצ"מ כו' כל אחד כפי צחות לשונו.

69. בשבה"ל שם כ' שאומר הגדה בהל בשיר ובנהת שכן אמרו אבותינו במצרים שירה והל על אכילת מצה שני' השיר יהיה לכם כלל התקdash חג. ובתשורי רשל"ט ס"י פח שייאמר הא לחמא כו' בקהל רם.

70. עיי' ס' הפרדס לרשי' עמ' נא, עטור, שבת"ל ס"י ריח, ארחות חיים שם אותן לה, או"ז ח"ב ס"י רגנו, הגמ"י נוסח הגדה ועוד שנוטlein הocus מיד מולפיק כו' ובאו"ז שם כ' הטעם שאין שירה אלא על הין. ועיי"ש בראשו הג' דעתו שונה עד מתי אוחז הocus. ובחגמ"י הסיק, וכן נוג מהר"ם, עד סוף אשר גאננו.

71. רשות' ג' וורה' ג' ושאר גאנונים ה"ז במלחמות פ"י, טור העדר. ועי' אוצחה' ג' שם תשוי ס"י שד-שות. ריש"ף בשם רבותא, רמב"ם שם פ"ז ה"י, חוס' שם-tag, ב ד"ה ר' אשין, רמ"א בשוע"ע שם שכן מנוג האשכנזים.

72. שם קו. ב.

73. וככ"ה ברביבינו חולין פ"ז ד"ה הכי כו'. וכותב שפי' כן בסדר הלכות האגדה. וברא"ש שם פ"י אות כד, טור שם בשם ר' כהן צדק, ריצ"ג ח"ב עמי' צט, אוצחה' ג' שם ס"י שעז, והמחבר בשוע"ע שם.

ההפריה וכיו'. נפרק עליי פכים למס עוקין ולמס טלמן מלוי
ואין צורך לדוקא כשאומר פמח שהיו אבותינו אופליטים וכו' –
מה שכתב רבינו יוש מקדוקין להוציא ממנה דתבשילין (ובכו')
למי רפי גייל סיליקו סטיניקום וטלמן פירוט טולני למס עוקין
אתם מודים מה שכתוב בפתקת הדרישות – בזאת שמדובר בפתקת הדרישות.

הה במקומן וולין גם הילנו יישׂו נסוי כי ניק נספל צלillum מנייס לכ' נס פטומפט ואלטבוס וכ' נגנוט מיטמן (פס. מות ז): קוזס חכלת ונכתי עקלת סקעלס נמוקס עקלים סטמן וכ' ז' ומוגון מיד כוס שני וכו' עד שוואליות זה לזה מה נשגנה. סטומפום ולל הטעמפלים: יב' ומוגון מיד כוס שני וכו'. אלבנו והוֹא לנו במקומן עקיות השולחן. ז' וייש מדקדקין להוציא מאמנה החבשליין שםגביהין אורה משום דאמירין (פסחים קט): בשדר אין צרייך להגבהה ואין צרייך דרווא כשבאomer פוח שהוֹא אברותינו או כלין בהא קאמר שלא להגבהה שלא יהא בראה באילו הקדיש בחמותו מה חיים לכך אבל במה שמביה דקערה אין גרא זהה באילו ולבג מסלט'ל (פס) דלע' יטפנא: ומה שבכתב ומוחזר הקערה וכ'': לכ' נס סקמ'ק (קי' קמד עמי' או גאנט ל'ס' ל'ות ז) טמפולין סקערס כתימלער ענדיס טיינ מזס לדמס עני מאכ' שעוני גאנט דנרטס כליטום גאנט (קטו') ווין מכלן רעהה דיזלי ראי מירוץ וויל מהה

שנהנו וכו' (ז). ומהזיר הקערה שבה המצוות
הדי שתהא לפניו כshawmr הגדה כדאמרנן (לו. וש"ג) לחם עוני שעונין עליו
ברבים וגס שתהא לפניו כשיאמר מצח זו מרור זה. ואידך שיאמר שככל הלילות
אין אלו מטבליין אפילו פעמיים אחת והלילה הזה שתי פעמים ולאין לומר שככל
ליליות (ט) אין אלו חיבין לטבל. שככל הלילות אלו אוכליין שאר ירכות והלילה
זה מרור. (ו) ולאין לומר האידנא שככל הלילות אלו אוכליין צלי שלוק וմבושל

שערי חמץ וגס שמהן נפיו כטיחמל מלה ו וכו' כלומר מוחלט שגע"פ גראן טמאניה לפניו כטיחמל מלה ו וכו' ובמלה יקח מלהצחים:

יג וצידן שיאמר שבכל הלילות ובו זיין אומר שבכל הלילות אין אנו חיבין לטבל. מותס דתוס מקומע דבנלה סה חייען נמכן שמיט פערטס ולמה דעתו גראון נלען מיזג נלען פירלעט למוד וכלי חיים נאציז נצמרא ומושט דליהן נוקהלוות שלכטונג נאן טכל הילעת אין טין מינן לאנגל וכו' כמה רכינו דעתו טול וכ"כ לאצ"ס (קמן, ד"ה נלע מהר) דטיכט טול ומאר"ל מפלרג (גיטות כ' פר' ט) מילך לאנטקיטינול גראונטן צפאלר ייקומט ספיר קזין צי טנטזילס מיזג גמור וונגמלע היילי קאנטיטויל סקלטונג גמורו ולם נשיילן: ומה שבtab וקורא ב' ההגדה עד וגאמר גפנוי האלקיות. כל ליים גנמלה (קמן) וגנמאל לפינו הלאה הצלל סטומקטום (ל"ס ט"ג וולמא) למטו סלי גוטקין ומולמאל לפינו צילט מדקס וכ"כ צמדלי (המ) וכ"כ מאל"ט נוריין (טס ומולמו נמיין)

ל' ט' ט' ט'

(יח) במדוריו^ט (סדר ההגודה עם קה ס"י כד) אבל בשאשו או בינו שואלין אוו אין ציריך לומר מה נשתנה ומתחייב מיד עבדים הינו. עוד שם (עמ' קו ס"י כ) כשהMSG שלם ואש ותימרות עשן יזרוק באכבעו לחוץ וכן כשאומר דצ"ק עד"ש באח"ב בפרט ובכלל סך הכל שעשרה פעמים וכן נהג מורה"ש (הלווח ומונאי מהר"ש סי' שח אום ג) ואמר שכיו הוא בספר אבוי העורי נגיד שעשרה פנים של חיות עכ"ל (ע"י שוחר טוב מוחלים לא). ונראה שרומותים כאן שחרבו של הקב"ה נקרא יהה"ך והוא מלך הממונה על הנקמה כיודע למקבולים (ע"י וזה אחריו סב) וגנותיגים לזרוק מן הכות באכבעו לוממו על מה שנאמר (שמות ח טו) אכבע אליהם היא ודלא כמו שמצאתי כתוב בהגהות מנהיגים (הר"א יירנא עמי ג אות צח) דיש לזרוק בורות שהוא הקטן:

פרישת ייש מדקדקין ובו עד בדא אמר ובור. עין מדיליקס (חומר): ואם אין חפמה בגין וכו'. כמו רמל"ר (פאה כט' ג') לכך כן לו סלהה שוללן לו קוץ נלער מס טמונת מיל' מוחלט עדים: (ט) אין איזו חיריבין לטבפל וכו'. להם גם עתה צלול פקם פיטול ולעון לחו' מונח מל' כמי טיטולו: (ט') ואין ל'מר דאיתראן. פירוש פזון צלון ביט פטקלט קיס ל'עג דנכל פגץ צומטיג גרכינע פלי': עד וגאנטר ג'פנוי Shirah ברדשא הרצינו: עם נרכם חומי רוני ונבראיל ותורה לדור ודורותיהם (ט' ע"ז) ועוד וועדי' גרכינע פל' ט' :

הנִזְקָנָה

אין צורך להסביר דהה לא מכך למייר פסח זה ולא עוד אלא מגביה היה נוראה כ碼קיש בהמותו מחייב לפסח כך פירוש ושב"ס עכ"ל ר' אברם מפראג ובוהו אווי שפיר דואה כיוון נמי רבינו במשם ושם ואמרין בשור אין צורך להסביר "וכו" ור' זחא לומד מה דסיטים ובו, הלשון איינו מודוקך דמתהיל וקאמר אין גדי להגביה ומשמע אבל בא עבי מוגביה ומיטים בהא קאמר שלא להגביה ואיתו בטור שהגביה ר' אברהם מפראג שכחוב זו זל משום ואמרין בשור אין צורך להסביר ושב"ס מהה כתובים בערבי פסחים דף קט"ז ריש ע"ב עי"ש: [וכו] הגיה "וכו" וכותב בצדיו בהגיה זה לשונו רשי" והרשב"ס גוטי בשור חן וגאמר לנטזו שיריה החדש ובו". בן גרש מורי ורבי זל' [ז] ויש מדקדקין לחשוץ ממנה התבשילין במשמעותו איזה משום דאמרין בשר אין גדי להגביה ואין צרייך דדרוקא בשואמך מפח שחיו [אבותינו] ואוכלט בחא קאמר שלא להגביה ומי שפערת מה דסיטים ושב"ס המשם לא ידע לא דאייכא אישור משום דנוראה כמאקיש בהמותו והשתוא שם ולא עוד אלא דאייכא אישור משום דנוראה כמאקיש בהמותו והשתוא אמר ר' זחא לומד מה דסיטים רבינו בהא קאמר שלא להגביה ודובי גירסת רשי"

החמצן כעפרא, אין בזה שום קיומ מזויה, אלא שעליו להפרק את חמוץו, אשר עז"ט בעלמא היא זו להצילו מב"י.

ד. עניין התפוחות שבחירותם
הנה בענין החירותם, נחלקו התנאים (פסחים קיד). אם יש בה מצואה מדרבנן, או שאינה באה אלא משום קפה. (עיי"ש בגמ' קטו) וברמבה"ט במשנה תורה כתוב בדברי ר' בא"ץ שחרירות מזויה. והנה לפי דעתה זו, שיש בחירותם משום מזויה, ואיננה סתם עצה רפואית בעלמא, שפיר שייך לומר שיש שמה הלכות היאך להכין אותה. ועיי' Tos (קטז). ד"ה צריך, שהביאו מתשובה הגאנונים, שצדריך לעשותות חירותם מפירות שנדרמו להם הכנסת ישראל בשיר השירים, תחת התפוחות עוררותיך וכו'.

وعי' Tos' סוף תענית (כט: ד"ה של תפוחים) שהביאו בשם י"מ דכוונת תפוחים היינו אתרוגים, דבזמן התנ"ך הרי לא היו בכלל מה שנקרא אצלנו תפוחים בארץ ישראל, ובשיר השירים נזכר שריח אף תפוחים, ובודאי כוונת הפטוק לאיזה פרי של ציטרו"ס, שריחו הולך למרחוק.

יש בगמ' ג' טעמי לש"י ר' בא"ץ הסובר שחרירות מזויה, א', לזכור לטיט, ב', זכר לתפוח בודה נפק'ם לדינה, ואנחנו מחמירים לחושש לכל ג' הדיעות, עי' שו"ע. ועיי"ש בתוס'). ויש בודה נפק'ם לדינה, ואנחנו מחמירים לחושש לכל ג' הדיעות, עי' שו"ע. ועיי"ש בגמ' (קטז), וצריך לקחויה — זכר לתפוח, וצריך לסמכיה, — זכר לטיט. ועיי"ש בראב"ן ובראבי"ה ובר"ן, דכוונת הגמ' לתפוחים חמוצים. ובודאי היינו פרי כמו תפוז'ן שיש בו עס"ד חריף, דאילו מה שנקרא כיום תפוחים אין בו חריפות כלל.

מצאות תשביתו במה שיישרפו את הבזית האחורי הנשאר ברשותם. ועיין.

ג. בנוסח הביטול

ועי' ערך רמ"א לאור"ח סי' תל"ד ס"ב, דאין לבטלו ביום אלא לאחר שרף החמצן, כדי לקיים מצות שריפה בחמצן שלו. והנה בהבנת דברי הגמ' פסחים (ד): דמדאוריתא בביטול בעלמא סגי, נחלקו רשיי ותוס'. דרש"י²⁾ מקיימים מצות תשביתו עי"ז שמבטלים את החמצן. ואילו לחוס', אין בביטול משום קיומ מזויה תשביתו, אלא שעצה טוביה היא זו להנצל מאיסור ב"י, דעת מה שמקיך את חמוץו, אשר זהו כל עניין הביטול, שוב איינו עובר בב"י, דשלך אי אתה רואה, אבל אי אתה מוזהר בב"י וב"י על חמוץ שאינו שלו. ואילו לרשיי, אין עניין הביטול — מעשה הפקרה, אלא הצהרה שאין רוצחה בקיומו, ושאין בדעתו לאבלו לחמצן וזה או ליהנות ממנו.

ונראה דלכן אנו מחמירים לומר לשון כפולה בנוסח הביטול שלנו, דליהוי הפקר — היינו בשיטת התוס', וליבטל כעפרא דעתמא — היינו לצאת ידי שי' רשיי³⁾ [וזהראשנים הסוברים כמותה], שצדריך להצהיר שאין בדעתו ליהנות מן החמצן, ושמחשיבו בדעתו כמו עפרא דעתמא.

ולפיכך נראה שמן הנכוון להפוך את הסדר ולומר ליבטל כעפרא דעתמא ולהיו הפקר, וכדברי הרמ"א. חנ"ל — כדי לקיים מצות תשביתו בחמצן שלו, שמתחלת לומר ליבטל כעפרא דעתמא — לצאת ידי שי' רשיי, שע"י אמרה זו מתקיימת מצות תשביתו. ורק אח"כ ימשיך לומר — ולהיו הפקר, לצאת ידי שי' שיטת התוס', דס"ל דבמה שהוא מחשיב את

2) ועמ"כ בגמור פלוגתיהם בשם רבנו במטורה חוברת ג'. עמ' ט'.